

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Κλείδα στο επαναληπτικό διαγώνισμα Ιανουαρίου • ΟΛΑ τα τμήματα

Διδαγμένο κείμενο

- A1.** 2 μονάδες x 3 προτάσεις = 6 μονάδες [η προσθήκη φράσης για τεκμηρίωση δεν ζητείται από την εκφώνηση]
- α. Λάθος:** ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀρχένας.
β. Λάθος: μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν·
γ. Σωστό: σκευὴ τε παντοδαπὰ ... καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα ... εἰργασμένα·

A2. 2 σημεία (•) x 1 μονάδα = 2 μονάδες

- Η πρώτη πηγή φωτός στην αλληγορία του σπηλαίου είναι **εξωτερική**, εκτός του στομίου (ο ήλιος).
- Η δεύτερη πηγή φωτός προέρχεται από την τεχνητή **φωτιά** που καίει στο **εσωτερικό** του σπηλαίου.

A3. 1 σημείο (•) x 2 μονάδες = 2 μονάδες

- Μιλάει ο **Σωκράτης**, ο οποίος αναφέρεται στον ίδιο και τους **συνομιλητές** του στον συγκεκριμένο διάλογο, με τον οποίο επιχειρούν τη θεωρητική κατασκευή μίας ιδανικής πολιτείας. Γι' αυτό και τους θεωρεί ιδρυτές της (οικιστών).

B1.α. 3 σημεία (•) x 2 μονάδες = 6 μονάδες

- Αλληγορία: συνεχής μεταφορά ή παρομοίωση. Ο Πλάτωνας την χρησιμοποιεί για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, ο εκφραστικός αυτός τρόπος τού είναι χρήσιμος, όταν θέλει να θεμελιώσει απόψεις που δεν μπορούν να στηριχτούν με τη διαλεκτική ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική.

ἀπεικάζω: Απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή / σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία.

Ο Πλάτων χρησιμοποιεί πληθώρα γλωσσικών επιλογών και εκφραστικών μέσων μέσω των οποίων το κείμενο μετατρέπεται σε μια παραστατική αλληγορία:

- **Χρήση β' ενικού προσώπου / Διάλογος:** χάρη στο διάλογο η περιγραφή του σπηλαίου δεν γίνεται μονότονη, αλλά αποκτά ζωντάνια και παραστατικότητα: η χρήση β' ενικού προσώπου («ἀπείκασον», «ἰδὲ», «ὄρα») συνδέεται με τον διάλογο και προσδίδει στην περιγραφή αμεσότητα. Με τις προστακτικές κινεί τον αναγνώστη να ενεργοποιήσει τη φαντασία του.
- Τέλος με τη **χρήση οπτικο-ακουστικών και κινητικών εικόνων** ο Πλάτων αισθητοποιεί στον αναγνώστη την γενικότερη εικόνα του σπηλαίου με τα **αντίστοιχα σύμβολά της**.
[επιλογή μιας/δυο εικόνων, ενδεικτικά:]
α. οπτικές εικόνες: η περιγραφή της σπηλιάς («καταγείω οἰκήσει σπηλαιώδει»), οι ακινητοποιημένοι δεσμώτες («ἐν δεσμοῖς ... ἀδυνάτους περιάγειν»-« τοὺς γὰρ...προσπιπτούσας;), **β. κινητική εικόνα:** η παρουσίαση των ανθρώπων οι οποίοι κινούνται στον δρόμο («ὄρα τοίνυν ... εἰργασμένα»). **γ. ακουστική εικόνα:** οι ομιλίες των ανθρώπων που ακούγονται κατά το πέρασμά τους («οἶον ... παραφερόντων»- «ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγαιτο).

B1.β. 4 σημεία (•) x 1 μονάδα = 4 μονάδες

- Η λέξη **περιαγωγή** (: μεταστροφή) έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Η παιδεία είναι αναγκαία για την ψυχή και τον πολίτη: αφυπνίζει την ψυχή για να μάθει αυτό που ήδη γνωρίζει (από την πρότερη ζωή της στον υπερουράνιο τόπο).
- Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου περιιακτέον, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών.
- Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ήλιο», προς το Αγαθό –για μια επώδυνη πορεία.
- Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την άνοδο της ψυχής προς το όντως Ον, «μεταστροφή / επιστροφή της ψυχής από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία».

B2. 10 σημεία (•) x 1 μονάδα = 10 μονάδες [ΙΕΠ – Τράπεζα Θεμάτων - Θ.28868]

- Στο διδαγμένο κείμενο από το πρωτότυπο, η Ιδέα του Αγαθού προσδιορίζεται με κάποιους χαρακτηρισμούς, χωρίς όμως να διευκρινίζεται το ακριβές περιεχόμενό του. Πιο συγκεκριμένα, το Αγαθό είναι η μεγαλύτερη αξία (**μέγιστον μάθημα**), αφού **αυτό πρέπει να κατακτήσουν οι καλύτερες ανθρώπινες φύσεις** και οι οποίες προορίζονται να αναλάβουν τη **διοίκηση** της ιδανικής πολιτείας.
- Επιπλέον, το Αγαθό μπορεί να προσεγγιστεί και να το θεαθεί ο άνθρωπος, όχι βέβαια με την εξωτερική όραση, **αλλά με την καθαρή νόηση (ἀφικέσθαι, ιδείν, ἴδωσι)**.
- Η κατάκτησή του είναι δύσκολη και απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια και αγώνα (**ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες**). Είναι ο απώτερος στόχος της συνολικής παιδευτικής προσπάθειας και πορείας του ανθρώπου (**ἀφικέσθαι**).
- Το ουσιαστικό «**ἀνάβασις**», όπως και το αντίστοιχο ρήμα («ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν», «ἀναβάντες» ἀνάβασις), χρησιμοποιείται συμβολικά από τον Πλάτωνα, για να δείξει την **πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση και την προσέγγιση** (θέαση) του Αγαθού.
- **Πρόκειται για μια πορεία ανηφορική**, καθώς απαιτεί χρόνο και μόχθο. Μακρόχρονη και κοπιώδης περιγράφεται αλλού και η εκπαίδευση των μελλοντικών φυλάκων.
- Πρόκειται για μια διαδρομή που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση, αλλά και **διάπλαση ήθους**. Κατά το παράλληλο, η πλατωνική γνώση έχει ηθική θεμελίωση: **η ηθική προηγείται της γνωσιολογίας**.
- Όπως προκύπτει από το παράλληλο κείμενο, το Αγαθό είναι η ανώτερη Ιδέα, αλλά και η προϋπόθεση της ύπαρξης και της γνώσης των άλλων Ιδεών. Έτσι, τοποθετείται ιεραρχικά πάνω από τις υπόλοιπες Ιδέες. Προσδιορίζεται ως αυτό που **παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη, την αληθινή γνώση**. Είναι η ύψιστη αρχή, η πηγή του όντος και της γνώσης.
- Είναι για τα αντικείμενα της γνώσης και την ίδια τη γνώση, **ότι είναι ο ήλιος για τα ορατά αντικείμενα** και την όραση (αίτιο της γνώσης και της αλήθειας). Η ιδέα του Αγαθού τελικά είναι κάτι ανώτερο από το είναι (= την πραγματικότητα). Η Ιδέα του Αγαθού είναι η **ανώτατη στην ιεραρχία των Ιδεών** ως «**κάτι ακόμη πιο πέρα από την ουσία**, ανώτερο από αυτήν ως προς το αξίωμα και τη δύναμη».
- Η αινιγματική φράση **ἐπέκεινα τῆς οὐσίας** ενισχύει την άποψη ορισμένων ότι ο Πλάτων ανέπτυξε μια «άγραφη» φιλοσοφία **μαθηματικής έμπνευσης**, μόνο για τους μνημένους της Ακαδημίας. Οντολογικά, το Αγαθόν ταυτίζεται με το Ένα, από αυτό που παράγονται και οι Ιδέες ή οι μαθηματικές οντότητες.
- Πάντως, ήδη, στην αρχαιότητα το Πλάτωνος **ἀγαθόν ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές** και σκοτεινό. Ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για αυτόν τον όρο που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. «Αγαθόν» φαίνεται να είναι: α) το «είναι» και **ότι διατηρεί το «είναι»**, β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα, γ) **ότι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη**. Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. (Φιλ/κός Λόγος)

B3. 1 - ε, 2 - α, 3 - δ, 4 - γ, 5 - β

(2 ερωτήματα x 2 μονάδες = 10 μονάδες)

B4. α. ἀναπεπταμένην - ὄραν - περιάγειν - φέροντας - εἰργασμένα - λέγεις (Μονάδες 6)

β. 2 σημεία (•) x 2 μονάδες = 4 μονάδες.

- Η φύση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για τη ψυχική υγεία του ανθρώπου.
- Οι δεσμοί φιλίας αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό για την ανθρώπινη κοινωνικοποίηση.

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. (Ψευδο)Ξενοφώντος, Αθηναίων Πολιτεία, Β. 19-20

Πρωτότυπο Κείμενο	Μετάφραση
<p>φημί οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γινώσκειν οἷτινες χρηστοὶ εἰσι τῶν πολιτῶν καὶ οἷτινες πονηροὶ· γινώσκοντες δὲ τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδεῖους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, κὰν πονηροὶ ᾧσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον· οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κακῷ· καὶ τούναντίον γε τούτου ἔνιοι, ὄντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου, τὴν φύσιν οὐ δημοτικοὶ εἰσι.</p> <p>δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγινώσκω·</p> <p>αὐτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἔστιν· ὅστις δὲ μὴ ᾧν τοῦ δήμου εἶλετο ἐν δημοκρατουμένη πόλει οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένη, ἀδικεῖν παρεσκευάσατο καὶ ἔγνω ὅτι μᾶλλον οἷόν τε διαλαθεῖν κακῷ ὄντι ἐν δημοκρατουμένη πόλει μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένη.</p>	<p>Εγώ τουλάχιστον ισχυρίζομαι ότι ο δήμος (/πολίτες) στην Αθήνα γνωρίζει ποιοι από τους πολίτες είναι χρηστοί (ηθικοί) και ποιοι κακοί.</p> <p>Και παρόλο που τούς γνωρίζουν αγαπούν αυτούς που είναι απαραίτητοι και επωφελείς για τα συμφέροντά τους, ακόμη και αν είναι κακοί, ενώ τους χρηστούς περισσότερο τους μισούν.</p> <p>Διότι δε νομίζουν ότι γεννήθηκε η αρετή σ' αυτούς για το δικό τους αγαθό, αλλά προς το κακό.</p> <p>Αλλά και το αντίθετο βέβαια από αυτό μερικοί, αν και πραγματικά είναι μέρος του δήμου (/ ανήκουν στο λαό), δεν είναι δημοκρατικοί (/λαϊκοί) στη φύση (/ χαρακτήρα).</p> <p>Εγώ όμως συγχωρώ τον ίδιο τον δήμο για την “δημοκρατία” του (/ υποχωρώ στην / αποδέχομαι την άποψη του ίδιου του δήμου για την δημοκρατία·</p> <p>επειδή ο καθένας δικαιολογείται (/συγχωρείται) να φροντίζει για τα συμφέροντά του (/ ευεργετεί τον εαυτό του).</p> <p>Όποιος τυχόν όμως, αν και δεν είναι από τους πολίτες, προτιμά περισσότερο να κατοικεί σε πόλη με δημοκρατικό παρά με ολιγαρχικό πολίτευμα, προπαρασκευάστηκε (/αποφάσισε για τον εαυτό του) ν' αδικεί και κατάλαβε ότι είναι περισσότερο δυνατό όντας κακός (/είναι δυνατό σε αυτόν που είναι κακός) να περνά απαρατήρητος σε πόλη με δημοκρατικό καθεστώς παρά με ολιγαρχικό.</p>

Γ2. 5 σημεία (•) x 2 μονάδες = 10 μονάδες.

- Στο παρόν απόσπασμα ο συγγραφέας παρατηρεί ότι κάποιοι μέμφονται τους Αθηναίους ότι στην Αθήνα δεν είναι δυνατόν για κάποιον, **ακόμη κι αν διαμένει εκεί για ένα χρόνο (ἐνιαυτὸν καθημένῳ), να εξετάσει την υπόθεσή του στη Βουλή ή στην Εκκλησία του Δήμου, λόγω του πλήθους των υποθέσεων που φροντίζει ο δήμος.**
- Το πρώτο πρόβλημα που εντοπίζει είναι ο **μεγάλος αριθμός των εορτών** που γιορτάζονται στην Αθήνα, περισσότερες από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη πόλη. Σε αυτές τις γιορτές διεκπεραιώνονται λιγότερες από τις υποθέσεις της πόλεως.
- Έπειτα οι Αθηναίοι **εκδικάζουν πολλές δίκες ιδιωτικές και δημόσιες και ευθυνοδοσίες (δίκας και γραφάς και εὐθύνας ἐκδικάζειν)**, όσες ούτε όλοι οι άνθρωποι δεν εκδικάζουν, σημειώνει εμφατικά.
- **Η βουλή οφείλει επίσης να διαβουλεύεται για θέματα σχετικά τον πόλεμο, για την προσπόριση χρημάτων (περὶ πόρου χρημάτων), σχετικά με την ψήφιση νέων νόμων (περὶ νόμων θέσεως),**
- **αλλά και για πράγματα που γίνονται στην πόλη, άλλα που λαμβάνουν χώρα στις συμμαχικές πόλεις, για θέματα που αφορούν την είσπραξη φόρων, ενώ τελικά η Βουλή είναι και επιφορτισμένη με τη φροντίδα των ναυστάθμων και των ιερών (καὶ φόρον δέξασθαι καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν).**

Έτσι, ο συγγραφέας καταλήγει εμφατικά και με ελαφρά ειρωνεία ότι με τόσα θέματα που έχει να φροντίσει και διερευνά ο αθηναϊκός δήμος, δεν θα έπρεπε να αναρωτιέται κανείς για τους λόγους που οι Αθηναίοι δεν είναι ικανοί να εξετάσουν τις υποθέσεις, εμπορικές συμφωνίες και διαπραγματεύσεις όλων των ανθρώπων.

Γ3. α. 2 (•) λέξεις x 1 μονάδα = 2 μονάδες

- αποπέπεμαι
- αποπέπεπται

β. 2 (•) λέξεις x 1 μονάδα = 2 μονάδες

- διαπέπραξο
- διαπεπράχθαι

Γ3. γ. 6 (•) λέξεις x 1 μονάδα = 6 μονάδες

- φύου
- νομιῶ (νομίσω)
- παρεσκευάστο
- διαλανθάνειν
- διαλήσειν
- διαλεληθέναι

Γ4. α. 4 σημεία (•) x 1 μονάδα = 4 μονάδες

- αὐτόθι Επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει **στάση σε τόσο** στο (οὐκ ἔστιν) χρηματίζσαι.
- ἐνιαυτόν Αιτιατική (ως πλαγιόπτωτος επιρρηματικός προσδιορισμός) του χρόνου (έκταση) στο καθημένω.
- Ἀθήνησι Επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει **στάση σε τόσο** στο γίγνεται.
- διά τό πλήθος Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο γίγνεται.

Γ4. β. 2 σημεία (•) x 1 μονάδα = 2 μονάδες

- ἐνιαυτόν → Η αιτιατική ἐνιαυτόν τρέπεται σε γενική του χρόνου, ἐνιαυτοῦ, προκειμένου να δηλώνει το χρονικό διάστημα.
- Ἀθήνησι → Το επίρρημα Ἀθήνησι λαμβάνει κατάληξη -θεν και άρα τρέπεται σε Ἀθήνηθεν, για να δηλώνει την προέλευση (αφετηρία) από τόπο.

Γ4. γ. 4 σημεία (•) x 1 μονάδα = 4 μονάδες

- γιννώσκειν Ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο φημι, με υποκείμενο τὸν δῆμον (ετεροπροσωπία)
- τοῦ δήμου Γενική Κατηγορηματική Διαιρετική (δεκτή ίσως και ως Κτητική) στο Υποκείμενο της (προερχόμενης από συνδετικό ρήμα) μετοχής ὦν.
- μοι Δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου από το (προσωπικό δοξαστικό ρήμα) δοκοῦσι.
- μεμφομένους Κατηγορηματική μετοχή, που αποδίδεται στο αντικείμενο τινὰς του ρήματος αίσθησης ὀρώ.